

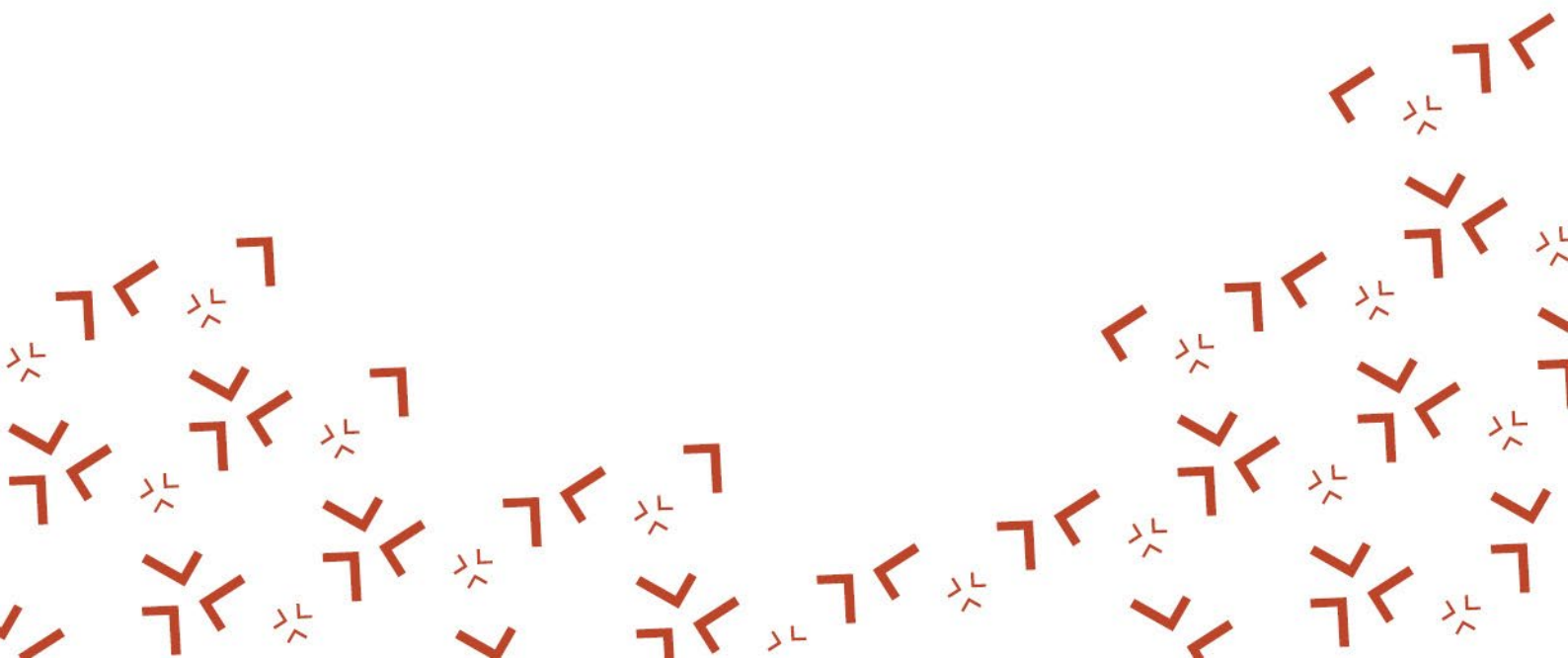
Tämä on alkuperäisen artikkelin rinnakkaistallenne (kustantajan versio).

Rinnakkaistallenteen sivuasettelut ja typografiset yksityiskohdat saattavat poiketa alkuperäisestä julkaisusta.

Käytä viittauksessa alkuperäistä lähdettä:

Tihinen, M. 2023. Johtajana digiajassa – uhka vai mahdollisuus? Teoksessa H. Kangastie & M. Tihinen (toim.) Pohjoisen johtamista kehittämässä. Pohjoisen tekijät - Lapin ammattikorkeakoulun julkaisuja 20, 17–18.

URL: <http://www.lapinamk.fi/loader.aspx?id=08149bc8-2518-4f01-87cd-619c4376bef4>

Johtajana digiajassa – uhka vai mahdollisuus?

Maarit Tihinen

DIGITALISAATIO ON LUONNOLLINEN osa tätä päivää, halusimme sitä tai emme. Käytännössä emme voi hankkia mitään vähänkään “kehittyneempää” kodinkonetta ilman digiominaisuuksia. Toiset meistä ottavatkin riemuiten vastaan kaikenlaiset härpäkkeet ja vimpaimet tai apusovellukset, jotka helpottavat arkeamme. Robotti-imurit ja -ruohonleikkurit ovat enenemässä määrin osa arkipäiväämme. Ensimmäiset kuljetusrobotit toimittavat ostokset kaupasta kotiin kaupunkikeskuksissa. Kuitenkaan ihan kaikki eivät ole innostuneita kehityksestä; se voi jopa pelottaa. Yhä useampi kuluttaja miettii älykellonsa tai robotti-imurinsa keräämän datan mahdollisia haittavaikutuksia, mikäli data päätyisi vahingollisiin käsiin. Julkisuudessa on herättänyt keskustelua, kuinka robotti-imuri kuvasi naisen vessanpöntöllä tai miten tiedot tehdyistä otoksista päätyivät Facebookiin.

Kun jo arjessa joudumme pohtimaan digitalisaation hyötyjä suhteessa mahdollisiin haittavaikutuksiin, niin yrittäjälle tai johtajalle digitalisaation haasteet ja uhkat voivat tuntua ylitysepääsemättömillä. Usein kuulee kuitenkin sanottavan: “Data on uusi öljy.” Lausahdus kuvaa datan, ja sitä myötä digitalisaation, keskeistä roolia nyky-yhteiskunnassa. Jo vuonna 1999 Hakola ym. kuvailivat tietoyhteiskuntaa seuraavasti: “Tietoyhteiskunnalla tarkoitetaan yhteiskuntaa, jossa tieto ja osaaminen ovat sivistyksen perusta ja keskeisin tuotannontekijä. Tietoyhteiskunnassa tieto- ja viestintätekniikka on eräänlainen moottori, joka tukee ihmisten vuorovaikutusta, tiedon välittämistä ja hyödyntämistä sekä palveluiden tarjoamista ja niiden saavuttamista.” Tietoyhteiskunta koskettaa meitä jokaista, myös niitä, jotka eivät itse ole suoraan missään tekemisissä tietoteknisen palvelujen kanssa. Tietoyhteiskunta on arjessa läsnä joka paikassa; kaupassa, pankissa, terveyskeskuksessa, jopa liikennevaloissa. Johtajuus digiajassa vaatii asioiden laaja-alaista tarkastelua, rohkeutta, uteliaisuutta ja halua oppia toimimaan tietoyhteiskunnassa ajan vaatimusten mukaisesti. On tunnistettava uhkat, varauduttava niihin sekä valjastettava data tuottamaan liiketoiminnalle lisäarvoa.

Teknologiamurroksen tarkkoja vaikutusmekanismeja on mahdotonta ennustaa. Luotettavaa ja yksiselitteistä vastausta kysymykseen “*Mitä tämä muutos merkitsee juuri meille?*” on vaikea, jopa mahdoton, löytää. Muutoksen relevanttiuden lisäksi epäselväksi jää usein myös sen ajoitus: “*Koska meidän tulisi reagoida? Ja miten?*” Liiketoiminnassa tietty epävarmuus on siedettävä, mutta epätie-toisuutta voi hälventää palastelemalla “iso möykky” pienempiin, hallittavissa oleviin osiin.

Digitalisaation kiihdyttämä muutos on nopea ja johtamisen viitekehys kompleksinen. Digimuutos on tuonut mukanaan mm. organisaatioiden johtamiseen ja vuorovaikutukseen liittyviä haasteita, jotka heijastuvat muutostarpeina ja osaamisvaateina. Johtajat ovat avainasemassa tukemassa organisaationsa sopeutumista uusien teknologioiden tuomiin mahdollisuuksiin tai sen mukanaan tuomiin pulmiin ja haasteisiin. Lisäksi johtajien on samalla itse sopeuduttava muutokseen. Digimuutos heijastuu strategiseen johtamiseen, operatiiviseen johtamiseen, henkilöstöjohtamiseen, talousjohtamiseen, muutosjohtamiseen, vuorovaikutusjohtamiseen, jne. On kuitenkin tärkeä muistaa, ettei elefanttiakaan syödä yhdellä suupalalla. Sopeutuminen digiajan vaatimuksiin on hyvä aloittaa pienin askelin, kunhan päämäärä on tiedossa ja kommunikoitu. Vertaistuki, kokemustieto, hyviksi koetut käytännöt, vihjeet ja vinkit rohkaisevat ja auttavat muutoksessa.

Yhteiskunnan toimintojen digitalisoituminen ja automatisoituminen tuottaa valtavasti tietoa koko ajan ja toisaalta mahdollistaa tiedon jakamisen ja saannin reaaliaikaisesti. Tietoa on valtavasti tarjolla;

usein myös avoimesti ja reaaliaikaisesti (Hautamäki ym. 2017.) Tieto onkin nykyisin erittäin tärkeä ja keskeinen asia kaikessa toiminnassamme. Suomalaisen asiasanaston ja ontologiapalvelun mukaan (Finto.fi) tiedolla johtaminen on tietojohdamisen osa-alue, joka tähtää tietoperustaiseen päätöksentekoon ja sen mahdollistamiseen. Huomio on kiinnitettävä tiedon tuottamisesta tiedon hyödyntämiseen. Tiedon hyödyntämisen haasteina ovat oleellisen tiedon tunnistaminen sekä miten eri tietolähteissä saatavilla olevasta tiedosta luodaan uutta tietoa, jolla on arvoa esimerkiksi liiketoiminnan ennakkoinnissa ja päätöstenteossa (Laihonen ym. 2013.) Ennakoinnin ja kehittämisen kannalta tärkeää on tiedon saavutettavuus/saatavuus, tiedon jakaminen/jakamisen edistäminen sekä tiedon hyödyntäminen/jalostaminen esimerkiksi päättäjien käyttöön. Tiedolla johtamisen prosessi vaatii monialaista osaamista. On ratkaistava esim. “Miten päätöksentekoon tarvittava tietoa hankitaan, luokitellaan, varastoidaan, siirretään ja suojataan?” ja “Millaisia järjestelmiä ylläpidetään?” Prosessin keskeisiä vaiheita ovat: ongelman/tavoitteen määrittely, tarvittavan tiedon kartoittaminen ja tiedon keruu, tiedon analysoiminen usein visualisoinnin avulla sekä johtopäätösten tai suositusten laadinta päätöksenteon tueksi.

Ennakointi on yksi keino lähteä rakentamaan tulevaisuutta tavoitteellisesti haluttuun suuntaan. Ennakoinnin avulla voidaan tuottaa erilaisia näkökulmia, esim. positiivisia ja negatiivisia skenaarioita, mahdollisista tai kuvitteellisista tulevaisuuksista. Ennakointimenetelmien avulla laaditut tulevaisuuskuvat auttavat tunnistamaan toimenpiteitä, joita halutut kehityskulut edellyttävät (Aalto ym. 2022). Ennakointia hyödynnetään yleisesti varautumisessa ja riskien hallinnassa. Kuitenkin ennakkoinnin merkitys positiivisen kehityskulun mahdollistajana on kiistaton, ja siksi ennakkointia tulisi hyödyntää myös digitalisaation uhkien ja mahdollisuuksien tarkastelussa. Lapin ammattikorkeakoulussa ennakoidaan työelämän muuttuvia osaamistarpeita ja suunnataan mm. johtamisen koulutusta niiden mukaisesti. Työelämässä on kiinnostusta maisteritasoiseen, työelämälähtöiseen koulutukseen, joita juuri ylemmät AMK-tutkinnot edustavat. Työelämän tarpeisiin vastaavista koulutuksista esimerkkeinä ovat Digiajan palvelujohtaminen, Ennakoinnin ja kehittämisen sekä Tiedolla johtamisen asiantuntijakoulutukset.

Johtamiskoulutuksista voit lukea lisää:

<https://www.lapinamk.fi/fi/Hakijalle/YAMK-tutkinnot>

Lähteet:

Aalto, H-K., Heikkilä, K., Keski-Pukkila, P., Mäki, M. & Pöllänen, M. (toim.) 2022. Tulevaisuustutkimus tutuksi – perusteita ja menetelmiä. Tulevaisuudentutkimuksen Verkostoakatemiajulkaisuja 1/2022. Tulevaisuuden tutkimuskeskus. Turun yliopisto. Julkaisun pysyvä osoite: <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-249-563-1>

Hautamäki, A., Leppänen, J., Mokka, R. & Neuvonen, A. 2017. Katse ylös kuopasta mahdollisuuksiin - Uuden ajan työ ja toimeentulo. Sitra muistio 12.1. 2017. ISBN 978-951-563-981-3 (pdf) Viitattu 11.5.2023 https://www.sitra.fi/app/uploads/2017/01/Katse_kuopasta_muistio_fi1.pdf

Hakola, R., Kaasalainen, E., Korhonen, J., Kärki, U., Lammi, M., Schoultz, R., Sokala, H. & Ylönen, J. 1999. Tietoyhteiskunnan arki - Tiedon ja taidon tie. Korhonen & Sokala (toim.) Sitra 207. Viitattu 11.5.2023 <https://www.sitra.fi/app/uploads/2017/02/sitra207-2.pdf>

Laihonen, H., Hannula, M., Helander, N., Ilvonen, I., Jussila, J., Kukko, M., Kärkkäinen, H., Lönnqvist, A., Myllärniemi, J., Pekkola, S., Virtanen, P., Vuori, V. & Yliniemi, T. 2013. Tietojohdaminen. Tampereen teknillinen yliopisto, Tiedonhallinnan ja logistiikan laitos, Tampere. Viitattu 11.5.2023 <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-15-3058-6>